

Bijdrage NACV aan de internetconsultatie over het wetsvoorstel *Internationalisering in balans* (zie <https://www.internetconsultatie.nl/internationaliseringho/b1>)

Leden van het Netwerk Academische Communicatieve Vaardigheden (NACV) hebben zich onlangs gebogen over het wetsvoorstel 'Internationalisering in balans', met speciale aandacht voor het aspect bevordering van de taalvaardigheid van studenten. Het NACV brengt al ruim twintig jaar Nederlandse en Vlaamse professionals samen die betrokken zijn bij onderwijs in academische communicatieve vaardigheden aan universiteiten en hogescholen. Hieronder brengen we vanuit het NACV de belangrijkste standpunten en suggesties bij het wetsvoorstel naar voren. Uitgangspunt daarbij is dat het begrip taalvaardigheid breed moet worden geïnterpreteerd in de context van het hoger onderwijs. Taalvaardigheid dient hier altijd functioneel te worden opgevat: studenten moeten leren om taal receptief en productief in te zetten in de context van hun studie, toekomstige beroepsuitoefening en plaats in de samenleving.

Meertaligheid is belangrijk

We delen het standpunt van de minister over het belang van meertaligheid. Ook wij vinden dat de internationalisering in het hoger onderwijs, die positieve en negatieve gevolgen heeft voor de Nederlandse samenleving, vraagt om ruimte voor meertaligheid. We herkennen ons ook in het standpunt van de minister dat het tot de taken van opleidingen en instellingen behoort om zowel Nederlandstalige als anderstalige studenten te ondersteunen bij de verdere ontwikkeling van hun taalvaardigheid.

Wat ons betreft geldt dat echter niet alleen voor het Nederlands, maar ook voor het Engels of een andere taal als dat de voertaal van de opleiding is. We begrijpen dan ook niet goed dat het bevorderen van de taalvaardigheid in het Engels los zou staan van de plicht om de Nederlandse taalvaardigheid te verbeteren. Volgens de minister moeten studenten die hun taalvaardigheid in het Engels willen verbeteren daarin worden gefaciliteerd. Daarmee houdt het op (zie de Memorie van Toelichting; verder: MvT).

Wij menen dat het zinvoller is als zowel in anderstalige als in Nederlandstalige opleidingen de aandacht voor de taalvaardigheid in het Nederlands gepaard gaat met aandacht voor taalvaardigheid in een andere taal (meestal het Engels). Met een dergelijke *taaloverstijgende aanpak*, waarvoor ook de Taalunie pleit in haar recente, in de MvT aangehaalde 'Kader voor een taalcompetentieversterkend aanbod aan hogescholen en universiteiten' wordt beter aangesloten bij de talige werkelijkheid in anderstalige opleidingen en wordt ook concreet invulling gegeven aan het pleidooi van de minister voor meertaligheid.

Onduidelijkheid over verplichtingen

We constateren dat het wetsvoorstel op een belangrijk punt onduidelijk is en onderling tegenstrijdige elementen bevat. Dat betreft de belangrijke vraag welke verplichtingen er voor instellingen, opleidingen en studenten gaan gelden met betrekking tot de bevordering van de taalvaardigheid.

Eenzijds behouden de instellingen volgens het wetsvoorstel een grote mate van *autonomie*: ze moeten zelf het beoogde taalvaardigheidsniveau van de verschillende groepen studenten vastleggen. Anderzijds wil de minister aan de instellingen *opleggen* dat voor al hun studenten aan anderstalige opleidingen een inspanningsverplichting gaat gelden om hun taalvaardigheid in het Nederlands te bevorderen.

Voor studenten aan Nederlandstalige opleidingen is in het wetsvoorstel van een dergelijke inspanningsverplichting geen sprake. Wel moet de NVAO bij de beoordeling van de kwaliteit van die opleidingen voortaan ook het taalvaardigheidsniveau gaan betrekken. Het aanbieden van Nederlandstalige vakken leidt niet vanzelfsprekend tot de bevordering van de Nederlandse academische of professionele taalvaardigheid van studenten, zo stelt de minister. Dat standpunt kunnen we alleen maar onderschrijven. Zonder expliciete aandacht voor taalvaardigheid is de kans groot dat er tijdens de opleiding op dat punt weinig of geen vorderingen worden gemaakt. Dat geldt voor zowel studenten aan Nederlandstalige opleidingen als studenten aan anderstalige opleidingen, zo leert onze ervaring.

Kies voor gecontroleerde autonomie

Wij pleiten ervoor om voor alle studenten in alle opleidingen te kiezen voor de lijn die volgens het wetsvoorstel alleen zou gelden voor studenten aan Nederlandstalige opleidingen. Die lijn duiden we hier aan als 'gecontroleerde autonomie'.

We stellen voor dat de instellingen, al dan niet na onderling overleg, zélf bepalen hoe ze in de diverse opleidingen en bij de verschillende groepen studenten de taalvaardigheid willen bevorderen, in het Nederlands en in een andere taal (meestal zal dat het Engels zijn). Vervolgens is het aan de NVAO om via visitatiepanels voor alle opleidingen - ongeacht de taal waarin ze worden verzorgd en ongeacht of ze bekostigd zijn - te bepalen of de beoogde eindkwalificaties ook op het punt van de taalvaardigheid in overeenstemming zijn met wat er mag worden verwacht van dit type opleiding en van de groepen studenten die eraan deelnemen, en om na te gaan of en hoe die eindkwalificaties ook daadwerkelijk worden gerealiseerd.

Op deze wijze wordt recht gedaan aan de kern van het Nederlandse hogeronderwijsbeleid waarin de overheid niet de eindtermen van de opleidingen bepaalt of de weg voorschrijft die naar het behalen van die doelstellingen moet leiden. Daarin zijn de instellingen *autonoom*. De overheid vertrouwt erop dat de daar werkzame vakinhoudelijke experts zelf het beste weten hoe ze hun opleidingen moeten inrichten. Wel geeft de minister al sinds 2005 de opdracht aan de NVAO om met visitatiepanels van onafhankelijke deskundigen regelmatig de kwaliteit van de opleidingen te *controleren* en na te gaan of de kennis, vaardigheden en inzichten van afstudeerders voldoen aan de eisen die daaraan gesteld moeten worden. Het valt niet goed in te zien waarom deze lijn verlaten moet worden waar het de taalvaardigheidsbevordering betreft.

Wel sluiten we ons aan bij het standpunt van de minister dat de instellingen moeten worden verplicht om een eigen taalbeleid te formuleren - nadrukkelijk inclusief het aspect van de taalvaardigheidsbevordering, en dat ze dat beleid door hun opleidingen concreet moeten laten invullen. Autonomie, ook op het punt van taalvaardigheidsbevordering, geeft de instellingen en opleidingen de ruimte om gebruik te maken van de expertise van de eigen staf en om in overleg met de studentvertegenwoordiging te differentiëren in de wijze waarop de taalvaardigheid wordt bevorderd. Het resultaat kan een taalvaardigheidsbeleid zijn waarin opleidingen en studenten wederzijdse beloften doen: er gaan rechten maar ook plichten gelden waaraan zowel de opleidingen als de studenten zich committeren vanuit het besef van het belang van taal in het algemeen en van de eigen taalvaardigheid in het bijzonder.

Wij stellen voor dat de reguliere visitatiepanels van de NVAO de opdracht krijgen om voortaan bij de beoordeling van een opleiding altijd ook de taalvaardigheidsbevordering te betrekken, in het Nederlands en een andere taal. Dat zal ertoe leiden dat niet alleen in de rapporten van die visitatiepanels, maar ook in de daaraan voorafgaande zelfevaluaties van

de opleidingen - en daarmee vanzelf ook in de feitelijke invulling van de opleidingen - expliciet aandacht wordt besteed aan de vier zogenoemde standaarden die de visitatiepanels van de NVAO verplicht zijn te hanteren. Volgens die standaarden moeten er oordelen worden gegeven over (1) de eindkwalificaties van de opleiding, (2) het programma/de leeromgeving/de docenten, (3) de wijze van beoordeling, en (4) de kwaliteit van de eindwerkstukken. Als de visitatiepanels in de toekomst op elk van die standaarden ook een oordeel moeten geven over de invulling die de opleiding geeft aan de eis van de taalvaardigheidsbevordering en er ook op dit punt dus sprake is van gecontroleerde autonomie, geeft dat de beste kans op een zinvolle en effectieve aanpak.

Ondersteun instellingen, opleidingen en visitatiepanels

Het doet ons deugd dat de minister met kennelijke instemming verwijst naar het recente kaderstuk van de Taalunie, waarin competenties op het gebied van Nederlandse taalvaardigheid worden aangereikt. Wel kunnen we ons voorstellen dat het voor instellingen, opleidingen en ook visitatiepanels niet altijd gemakkelijk zal zijn om de aanbevelingen in dat kaderstuk te vertalen naar concrete taalvaardigheidsaspecten in de eindkwalificaties, het programma, de wijze van beoordeling en de kwaliteit van de eindwerkstukken van een opleiding. Zoals de Taalunie zelf ook schrijft, zullen start- en eindniveaus van taalvaardigheid verschillen naar gelang de context of het opleidingstype en zullen opleidingen zelf op basis van hun expertise en kennis van de doelgroep de vertaalslag moeten maken naar hun eigen situatie.

Te voorzien valt dat instellingen en opleidingen daarbij behoefte zullen hebben aan de inbreng van meer en andere expertise op het gebied van didactiek en taal- en communicatieonderwijs dan waarover ze zelf wellicht op dit moment beschikken. In dat kader is het zinvol om in te zetten op verdergaande kennisdeling, en een beroep te doen op de al beschikbare kennis en ervaring rond taalvaardigheidsontwikkeling in het hoger onderwijs. Van die expertise kan ook gebruik worden gemaakt bij het ontwikkelen en verspreiden van nieuwe ideeën voor relevante en zinnige onderwijsonderdelen waarmee recht wordt gedaan aan de meertalige wereld van studenten en docenten.

Nu al vallen er vanuit de expertise in het NACV enkele opmerkingen te maken over de wijze waarop instellingen en opleidingen hun taalvaardigheidsbeleid kunnen gaan invullen.

Zo staat in de MvT dat de instellingen straks zelf kunnen bepalen “of ze de Nederlandse taalvaardigheid bevorderen via specifieke Nederlandse taal- en cultuurvakken, via vakinhoudelijke vakken waarin bewust aandacht is voor de Nederlandse context en het bevorderen van de Nederlandse taalvaardigheid of via een combinatie hiervan.” Onze ervaring leert dat het niet zinvol is om alleen in te zetten op cursussen die specifiek op taalvaardigheidsbevordering zijn gericht. Nog afgezien van het probleem dat daarvoor te weinig taal- en communicatiedocenten voorhanden zijn, zulke cursussen hebben alleen nut als de bevordering van de taalvaardigheid in elk geval óók wordt geïntegreerd in andere, vakinhoudelijk gerichte cursussen. Dat impliceert dat er binnen opleidingen een beleid wordt geformuleerd en geïmplementeerd voor de taalvaardigheidsbevordering in het curriculum als geheel, en dat zoveel mogelijk docenten die een bijdrage leveren aan dat curriculum worden betrokken bij onderwijs dat als taalbewust of taalontwikkelend kan worden gekenschetst.

Ook vinden wij het niet zinnig om voor taalvaardigheid in het hoger onderwijs een algemeen eindniveau te beschrijven (zoals referentieniveau 4F of 5F voor Nederlandstalige studenten en ERK-niveau A1 of A2 voor anderstalige studenten), en studenten te toetsen op de beheersing daarvan. Het zal immers steeds gaan om aspecten van taalvaardigheid die binnen een bepaalde studie- of beroepscontext relevant zijn. Studenten kunnen die veel beter aantonen in producten, presentaties en dossiers of portfolio's. Zo wordt voorkomen dat de bevordering van de taalvaardigheid van studenten in het hoger onderwijs verwordt tot het afvinken van allerlei deelvaardigheden waarvan de studenten zelf - en ook hun docenten - het belang niet inzien. Dat soort onderwijs zou ernstig afbreuk doen aan de door ons gewaardeerde goede bedoelingen van waaruit de minister dit wetsvoorstel geformuleerd heeft.

In het kader van dit wetsvoorstel heeft het NACV contact gehad met het Platform Nederlands/Vlaams Taalbeleid Hoger Onderwijs. We verwijzen graag naar de reactie van het Platform voor aanvullingen vanuit de specifieke positie en expertise van deze collega-organisatie.

Prof. dr. Carel Jansen, emeritus hoogleraar Communicatie- en Informatiewetenschappen Rijksuniversiteit Groningen, coauteur van onder meer *Leren communiceren* (8^e dr., Noordhoff, 2021) en *Communicate as a professional* (AUP, 2019), en lid van het NACV

Dr. Joy de Jong, manager van het Skills Lab van de Universiteit Utrecht, auteur van onder meer *Handboek academisch schrijven* (2^e dr., Coutinho, 2018) en *Effective strategies for academic writing* (Coutinho, 2017), en voorzitter van het NACV